

Uitsluitend per e-mail

Tweede Kamer der Staten-Generaal
t.a.v. de woordvoerders

Den Haag, 13 juni 2022

dossiernummer: 201844

uw kenmerk: n.v.t.

telefoonnummer:

e-mail: l.korsten@advocatenorde.nl

Betreft: Taskforce Bescherming tegen ondermijning

Geachte woordvoerder,

Advocaten moeten hun werk in een veilige omgeving kunnen doen. De afgelopen jaren hebben zich helaas situaties voorgedaan waarbij de veiligheid van (onder meer) advocaten ernstig in het geding was. Samen met het ministerie van Justitie en Veiligheid en de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV) werkt de Nederlandse orde van advocaten (NOvA) aan het vergroten van de veiligheid en weerbaarheid van de advocatuur. De NOvA heeft een preventieve aanpak ontwikkeld waarbij de nadruk ligt op het vergroten van de weerbaarheid en de bewustwording ten aanzien van mogelijke risico's. Op deze manier worden advocaten beschermd tegen ondermijnende activiteiten.

Op 15 juni a.s. debatteert uw Kamer over de aanpak van georganiseerde criminaliteit en ondermijning. Met het oog op dat debat hebben de minister van Justitie en Veiligheid en de minister voor Rechtsbescherming uw Kamer schriftelijk geïnformeerd over de ontwikkelingen, ook die met betrekking tot de advocatuur. In zijn brief d.d. 13 juni jl. noemt de minister voor Rechtsbescherming daarbij ook de door de NOvA opgerichte Taskforce bescherming tegen ondermijning. Graag licht ik in deze brief nader toe wat het doel van deze Taskforce is en welke initiatieven in dit kader op dit moment worden ontplooid. Daarnaast zal kort worden ingegaan op enkele andere onderdelen uit de brief van de minister van 13 juni jl.

Taskforce Bescherming tegen ondermijning

Met de oprichting van de Taskforce Bescherming tegen ondermijning wil de NOvA de rechtsstaat versterken, bewustwording van risico's die met de beroepsuitoefening kunnen samenhangen vergroten en de weerbaarheid en veiligheid van advocaten versterken. De nadruk van de Taskforce ligt op preventieve maatregelen en ondersteuning van advocaten. Eén van de doelen is het herkennen van signalen van ondermijning. Waar mogelijk wordt internationaal en binnen Nederland met andere juridische beroepsgroepen samengewerkt en worden 'best practices' gedeeld. Op die manier wordt de NOvA een landelijk kenniscentrum en informatiepunt voor advocaten.

Bezoekadres
Prinses Beatrixlaan 5
2595 AK Den Haag
Tel. 070 - 335 35 35

Postadres
Postbus 30851
2500 GW Den Haag

Advocaten krijgen kennis en tools aangereikt zodat zij hun beroep veilig kunnen uitoefenen. De belangrijkste onderdelen van de Taskforce zijn:

Versterken van de informatiepositie van de advocatuur

1) *Veldanalyse*

Afgelopen maanden is een analyse verricht naar de vraag met welke partijen de NOvA in contact kan treden zodat zij beter geïnformeerd is over wat speelt op het vlak van bedreiging en ondermijning. Resultaat is een selectie van zes partijen waarmee het bureau van de NOvA inmiddels contact heeft gelegd. Een van de relevante partijen daarin is het LIEC (Landelijk Informatie en expertisecentrum); het LIEC organiseert o.a. zogenoemde 'fenomeentafels' waarbij de NOvA aansluit wanneer het een onderwerp betreft dat de advocatuur kan raken.

2) *Baliebrede enquête*

In mei 2022 heeft de NOvA onder alle Nederlandse advocaten een enquête uit laten voeren die tot meer inzicht moet leiden in het voorkomen van bedreiging en ongewenste druk. Hierbij spelen vragen als: hoe vaak komt het voor, in welke vorm uit zich dreiging en druk, in welke rechtsgebieden speelt dit vooral, welke impact heeft dat op een advocaat, kent de advocaat de middelen die de NOvA aanbiedt, en wat doen advocaten en -kantoren zelf om weerbaarder te worden, en wat wordt verwacht van de NOvA. De enquête is door bijna 1.100 advocaten ingevuld. Dit onderzoek wordt deze zomer afgerond en de resultaten zullen door de NOvA worden voorzien van een analyse. Resultaten en analyse worden met uw Kamer gedeeld.

3) *Wetenschappelijk onderzoek*

Op een drietal thema's wordt dit jaar in opdracht van de NOvA onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek uitgevoerd: het gebruik van PGP-telefoons en andere identiteit versluierende communicatiemiddelen, de kroongetuigenregeling en betalingen aan advocaten. De primaire invalshoek van deze onderzoeken is het risico dat de advocaat (en zijn omgeving) loopt bij de uitoefening van zijn beroep. De onderzoeken combineren bevindingen en informatie uit de praktijk met wetenschappelijke inzichten en een (rechts)vergelijking tussen Nederland en een aantal andere landen. Daarnaast wordt een advies geformuleerd aan de NOvA over eventuele hieruit voortvloeiende maatregelen. Deze onderzoeken worden mogelijk gemaakt met financiële steun vanuit JenV.

Vergroten van de bewustwording van advocaten

1) *Opzet van een kennis- en opleidingscentrum Weerbaarheid / Wijkplaats*

De informatie en kennis die beschikbaar komt uit de Veldanalyse, de baliebrede enquête en het Wetenschappelijk onderzoek, aangevuld met actuele ontwikkelingen en eigen initiatieven, versterkt de positie van de NOvA als het aanspreekpunt voor bescherming tegen ondermijning en versterking van de weerbaarheid, zowel in meer praktisch opzicht voor advocaten, als vanuit politiek-bestuurlijk perspectief voor andere relevante partijen (Eerste en Tweede Kamer, ministeries, buitenlandse zusterorganisaties, onderzoeksinstellingen, etc.). Naast het delen van kennis en expertise kunnen advocaten (en andere juridische beroepsgroepen – zie volgende alinea) getraind en opgeleid worden om zo hun weerbaarheid te verhogen. Een mogelijke doorontwikkeling van het kennis- en opleidingscentrum voorziet in een wijkplaats – een eerder al door de NOvA gelanceerd initiatief – waar bedreigde advocaten maar ook andere togadragers in rust en eventueel in gezelschap van collega's die hetzelfde is overkomen, kunnen herstellen.

Recent heeft overleg plaatsgevonden tussen de NOvA, de KNB, de KBvG en de NBA. Omdat deze beroepsgroepen veel gelijkens en overeenkomsten hebben vanuit het perspectief van bedreiging en ondermijning en van elkaar kunnen leren, hebben deze organisaties de afspraak gemaakt om een gezamenlijk kennis- en expertisecentrum Ondermijning/Weerbaarheid op te richten. Op dit moment wordt verkend welke onderwerpen binnen het thema gezamenlijk kunnen worden opgepakt – er is immers ook een aantal issues dat beroepsgroep-specifiek is.

2) *Opzet van een instituut ‘Vertrouwenspersoon’*

Bedoeling is dat advocaten op strikt vertrouwelijke basis kunnen sparren met beroepsgenoten over vragen en kwesties die ze in hun praktijk tegenkomen die raken aan thema's bedreiging, ondermijning, etc. Deze voorziening is uitdrukkelijk gescheiden van al bestaande voorzieningen bij de NOvA, zoals LawCare, en van vertrouwenspersonen die er binnen advocatenkantoren zijn. Tevens zal de voorziening gescheiden zijn van de toezichthouders op de advocatuur om de laagdrempeligheid te vergroten.

3) *Weerbaarheidstraining*

Mede in reactie op de door toenmalig minister Dekker gedane voorstellen met betrekking tot advocaten die cliënten bijstaan in de EBI, zoals invoering van een 4-ogenprincipe, heeft de NOvA het initiatief genomen om specifiek voor die advocaten een speciale weerbaarheidstraining te ontwikkelen. Deze training borduurt voort op de al bestaande training die de NOvA beschikbaar stelt aan alle advocaten, en gaat nader in op een aantal bijzondere kenmerken en omstandigheden die gelden voor advocaten én hun cliënten in de EBI. Daarnaast zal deze training een vorm van intervisie hebben; het blijkt zeer behulpzaam voor advocaten die hun werk in de context van de EBI doen om daarover onderling ervaringen te kunnen uitwisselen en elkaar van raad te kunnen voorzien. Naar de overtuiging van de NOvA is een dergelijke training effectief en voorziet deze in een daadwerkelijke vergroting van de bewustwording van advocaten ten aanzien van (pogingen tot) ondermijning. Het is de verwachting dat de ‘EBI-weerbaarheidstraining’ na de zomer aangeboden kan worden.

Deze training wordt onderdeel van het pakket aan maatregelen dat de NOvA nu al aanbiedt¹ aan advocaten: de NOvA heeft de noodlijn voor bedreigde advocaten (gemiddeld twee meldingen per week), de veiligheidsscan (van kwetsbaarheden van het kantoor), de weerbaarheidstraining (vorig jaar 250 en dit jaar 500 advocaten) en afspraken met de Rechtspraak over het instellen van meldpunten in alle gerechtsgebouwen voor advocaten die bijstand nodig hebben vanwege een onveilige situatie.

Brief minister voor Rechtsbescherming d.d. 13 juni 2022

Eerder heeft de ambtsvoorganger van de huidige minister voor Rechtsbescherming u bij brief van 22 november 2021 een aantal voorstellen gedaan om ondermijning (tijdens detentie) tegen te gaan. Enkele daarvan waren niet te verenigen met het recht op vrije advocaatkeuze, het recht op vrij en vertrouwelijk verkeer met een raadsman, en andere belangrijke (verdedigings)rechten. De huidige minister geeft in zijn voortgangsbrief van 13 juni jl. aan dergelijke fundamentele rechten in beginsel ongemoeid te willen laten. De minister geeft aan zich te willen focussen op het vergroten

¹ <https://www.advocatenorde.nl/standpunten/weerbaarheid-en-wijkplaats>

van de weerbaarheid van advocaten en een verdere versterking van het toezicht. De NOvA onderschrijft deze koers.

Hoewel de NOvA positief is over de insteek die de huidige minister kiest zijn in de voortgangsbrief stelt hij tevens enkele (nieuwe) maatregelen voor waar de NOvA graag nader het gesprek over aangaat. De NOvA staat kritisch tegenover het voorgenomen visueel toezicht op advocatenbezoek in de EBI. Over de voortgangsbrief en de voorstellen van de minister zal overleg tussen de NOvA en JenV plaatsvinden.

Visueel toezicht op advocatenbezoek

Weliswaar wordt in de jurisprudentie een onderscheid gemaakt tussen audiovisueel en visueel toezicht: ook visueel toezicht mag de vertrouwelijkheid van het contact tussen advocaat en cliënt niet compromitteren. Uitgesloten moet zijn dat kan worden meegelezen met aantekeningen of stukken die worden voorgehouden, of dat via liplezen kennis kan worden genomen van de inhoud van het contact tussen advocaat en cliënt. Ervan uitgaande dat dit alles zal worden verzekerd, is de vraag wat visueel toezicht zal opleveren. Invoering van een dergelijke maatregel gaat niet uit van de – ook door het departement uitgesproken - bedoeling om de integere advocaat te beschermen tegen ondermijning maar van wantrouwen richting advocaten.

Video en instemming

Ten aanzien van het voornemen om de behandeling van verdachten die zich in de EBI bevinden in beginsel per video te laten plaatsvinden merk ik vanuit het oogpunt van rechtsbescherming graag nog het navolgende op.

Het feit dat in ons land veel vervoersbewegingen met gedetineerden vanuit de EBI plaatsvinden, met bijbehorende grote inzet aan beveiliging, zou vanuit het oogpunt van efficiency en wellicht veiligheid als onwenselijk kunnen worden gezien. Het is echter het directe gevolg van het feit dat het in het verleden aan een visie op dit onderwerp heeft ontbroken, waardoor er op dit moment niet is voorzien in een locatie waarbij er zittingszalen en een huis van bewaring gezamenlijk beschikbaar zijn. Dit gebrek aan visie uit het verleden zou zich niet moeten vertalen in beperking van verdedigingsrechten, maar in een gedegen plan van aanpak om hier in de nabije toekomst wel in te kunnen voorzien.

De NOvA is van mening dat voor een behandeling per video de instemming van de verdediging vereist is, zelfs of misschien wel juist in omvangrijke en ernstige zaken. Een verdachte moet zich desgewenst in persoon kunnen verweren tegen de beschuldigingen aan zijn adres. Het aanwezigheidsrecht is niet absoluut maar wel een belangrijk uitgangspunt in onze rechtsstaat, en dat zou het ook moeten blijven.

Beleid dient niet te worden gebaseerd op incidenten, hoe ernstig die ook zijn. Uiteraard is het wel zaak om zulke incidenten adequaat aan te pakken. Het traject 'van signaal naar actie', zoals ook genoemd in de brief van de minister van 13 juni jl. aan uw Kamer, is hier een belangrijk onderdeel van. Om die reden wordt een contactpunt tussen OM en NOvA opgezet waarin over en weer signalen kunnen worden gedeeld over advocaten en officieren die mogelijk onder onevenredige druk vanuit de zware criminaliteit staan.

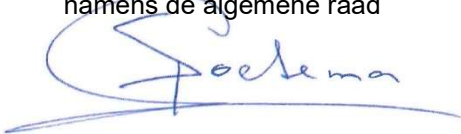
Versterking toezicht advocatuur

Het voorstel van de minister voor Rechtsbescherming ter versterking van het toezicht op de advocatuur wordt door de algemene raad onderschreven. Wij zien het wetsvoorstel graag op korte

termijn tegemoet en treffen ter voorbereiding daarop al de mogelijke en noodzakelijke voorbereidingen. Hiervoor is voor 2022 reeds een budget gereserveerd en een bijzondere bestemmingsreserve op de NOvA-begroting.

Zoals in deze brief toegelicht werkt de NOvA met grote inzet aan de bescherming van advocaten tegen ondermijning, met behoud van de bijzondere positie van advocaten en de beginselen van onze rechtsstaat. Namens de NOvA ben ik uiteraard graag bereid het voorgaande nader aan uw Kamer toe te lichten indien daar op enig moment behoefte aan bestaat. Een uitnodiging hiertoe zie ik in dat geval graag tegemoet.

Hoogachtend,
namens de algemene raad

mr. J.W. Soeteman
lid algemene raad